

ELEMENTE AUTOHTONE ÎN CULTURA SÎNTANA DE MUREȘ (sec. IV e.n.) DIN MOLDOVA

ION IONIȚĂ

Investigațiile arheologice din ultimile două decenii, începînd cu re-
noașterile de suprafață și terminînd cu săpăturile de mare amploare, au
adus informații noi și cu privire la populația băștinașă din cuprinsul cul-
turii Sîntana de Mureș. Problema populației băștinașe a preocupat, fără
excepție pe toți specialiștii români și uneori chiar și pe cei străini, care s-au
angajat în cercetări privitoare la începutul epocii migrației popoarelor în
răsăritul Europei.

În publicațiile de specialitate românești au apărut unele studii și articole
dedicate special problemei amintite¹. Totuși, de cele mai multe ori problema
autohtonilor în cultura Sîntana de Mureș a fost tratată în lucrări privind
această cultură în ansamblul ei, cum ar fi rapoarte de săpături, articole,
studii, monografii, uneori acordîndu-i-se chiar capitole speciale². Cu toate
aceste preocupări continui, în prezent este încă foarte greu de precizat ceea
ce este autohton și ceea ce este străin în această cultură. Trebuie sublinat
aici faptul că selectarea materialelor și fenomenelor arheologice nu s-a făcut
după cele mai riguroase criterii, iar etichetarea lor etnică, indiferent dacă
era vorba de autohtoni sau de migratori, a fost mai mult intuitivă. Nu a
existat pînă acum nici o încercare de a aduna la un loc toate dovezile re-
feritoare la populația băștinașă din cultura Sîntana de Mureș din veacul
al IV-lea e. n.

1 B. Mitrea, *Problema populației geto-dacice în Muntenia în secolul al IV-lea e.n.*, în *Studii și referate privind istoria României I*, Buc. 1954, p. 105—118, fig. 1; Gh. Diaconu, *Despre ceramica dacică din necropola de la Tîrșor lucrată cu mîna*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași*, Buc. 1965, p. 117—121.

2 Problematika și bibliografia la Ion Nestor, în *Istoria României I*, Buc. 1961, p. 682—694; idem, *Die menschliche Gesellschaft an der unteren Donau in vor und nachrömischer Zeit*, în *Rapports II, Antiquité, IX-e Congrès International des Sciences Historiques*, Stockholm 1960, Göteborg—Stockholm—Uppsala 1960, p. 129—142; Gh. Diaconu, *Tîrșor, Necropola din secolele III—IV e.n.*, Buc., 1965; B. Mitrea și C. Preda, *Necropole din secolul al IV-lea e.n. în Muntenia*, Buc. 1966; Ion Ioniță, *Contribuții cu privire la cultura Sîntana de Mureș—Cerneahov pe te-ritoriul Republicii Socialiste România*, în *Arheologia Moldovei IV*, 1966, p. 189—259.

Două precizări privind problema continuității ni se par a fi necesare încă de la început.

Cultura Sîntana de Mureș s-a extins peste teritorii ajunse la un grad inegal de romanizare, în cuprinsul cărora noțiunea de „autohton” nu avea același conținut; populația care a rămas după retragerea armatelor și administrației romane din fosta provincie Dacia nu era aceeași cu populația dacică din afara fostelor granițe romane, cu toate că procesul de romanizare a cuprins în anumite forme și pe acestea. Din punct de vedere arheologic, între zonele ocupate de cele două grupe de autohtoni sînt și unele deosebiri. Existența acestor deosebiri, indiferent cît sînt de mari sau de esențiale, obligă însă la înțelegerea și tratarea în chip diferențiat a componentei autohtone în cultura Sîntana de Mureș.

Cea de a doua precizare se referă la conținutul continuității. Drept criteriu pentru prezența autohtonilor în cadrul acestei culturi a fost luat aproape totdeauna materialul arheologic cu analogii incontestabile, pînă la identitate, în cultura acică din perioada anterioară. De fapt și acest criteriu a fost limitat la ceramica lucrată cu mîna de tradiție dacică. Criteriul rămîne firește valoros, dar stadiul actual al cercetărilor impune găsirea și a altor posibilități de sesizare a formelor de manifestare a componentei autohtone în veacul al IV-lea e. n. Ceramica lucrată cu roata, de exemplu, deși cuprinde circa 90—95% din totalul ceramicii de tip Sîntana de Mureș, nu a făcut încă obiectul unui studiu amănunțit, pentru a se urmări dacă oferă sau nu și ea dovezi de continuitate. Cu privire la această categorie de ceramică, trebuie menționat că în cursul secolului al IV-lea e.n. tehnica la roată a olăriei cunoaște o foarte mare dezvoltare, ajungînd să înlocuiască aproape definitiv ceramica lucrată cu mîna. Această evoluție rapidă a tehnicii la roată a olăriei a dus la o mare diversificare a formelor și ornamentelor mai vechi, de multe ori combinate cu detalii de formă și ornamente străine și din această cauză mai greu de recunoscut în tipurile nou apărute. În acest context continuitatea nu mai poate fi limitată în general la tehnica roții olarului și căutată doar în persistența prototipurilor vechi, executate după aceleași tipare, ci și în formele și ornamentele deja modificate sau în curs de modificare. Mai mult decît atît, continuitatea trebuie sesizată nu numai în evoluția generală a ceramicii, ci și în evoluția tipologică a diferitelor categorii de unelte, arme și podoabe, în evoluția locuințelor, în modificările structurale survenite în activitățile economice, în evoluția riturilor și ritualurilor funerare, în noile preferințe pentru anumite podoabe. Transformările profunde în viața social-economică, politică și militară de la începutul epocii migrațiilor din răsăritul Europei au avut loc, în mod firesc, nu numai la popoarele în migrație, ci și la autohtoni. Prin urmare, apariția unor fenomene arheologice noi în vremea migrațiilor nu exclude prezența băștinașilor.

Descoperirile de tip Sîntana de Mureș din Moldova din ultimii ani oferă materiale noi și deosebit de valoroase pentru problema continuității dacice în cursul veacului al IV-lea e.n. Atît cu prilejul investigațiilor arheologice de suprafață, cît și prin diverse săpături, ceramica tradițională de factură dacică, lucrată cu mîna, a fost semnalată tot mai frecvent și în situații care nu mai permit nici o îndoială cu privire la continuitatea culturală și etnică a autohtonilor pe acest teritoriu în secolul IV e.n.

Ceașca tronconică, formă de vas inseparabilă secole de-a rîndul de cultura și populația dacică, a fost semnalată pînă acum (fig. 1) în următoarele așezări :

1. Dancu (jud. Iași). 1 exemplar provenind din strat. Săpături arheologice³. Col. Muzeului de Istorie a Moldovei — Iași.

2. Iași — Fabrica de cărămizi (jud. Iași). 1 exemplar provenind din strat. Săpături arheologice⁴. Col. Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” — Iași.

3. Bîrlad — Valea Seacă (jud. Vaslui). Locuința nr. 3. Nu se specifică numărul exemplarelor descoperite în această locuință. Săpături arheologice⁵. Col. Muzeului de Istorie „V. Pârvan” — Bîrlad.

4. Bîrlad — Valea Seacă (jud. Vaslui). Locuința nr. 5. 10 exemplare (!). Săpături arheologice⁶. Col. Muzeului de Istorie „V. Pârvan” — Bîrlad.

5. Bîrlad — Valea Seacă (jud. Vaslui). Locuința nr. 6. Nu se menționează numărul exemplarelor descoperite. Săpături arheologice⁷. Col. Muzeului de Istorie „V. Pârvan” — Bîrlad.

6. Poienești — „Dealul Teilor” (jud. Vaslui). 1 exemplar. Nu se menți nează complexul din care provine. Săpături arheologice⁸.

7. Cavadinești (jud. Galați). 2 exemplare găsite într-o locuință de suprafață. Săpături arheologice⁹. Col. Muzeului de Istorie Galați.

8. Pogorăști — „Ceargău” (jud. Botoșani). 1 exemplar semnalat cu ocazia cercetărilor de suprafață¹⁰. Col. Muzeului de Istorie a Moldovei — Iași.

9. Rediu Tătar — „Dealul Bursucăriei” (jud. Iași). 1 exemplar semnalat cu ocazia cercetărilor de suprafață¹¹. Col. Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” — Iași.

10. Holboca — „La moară” (jud. Iași). 2 exemplare provenite din cercetări de suprafață¹². Col. Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” — Iași.

Cele peste 20 de cești dacice din secolul al IV-lea e.n. din Moldova au fost descoperite exclusiv în așezări. În ceea ce privește cimitirele, în afară

3 M. Petrescu-Dîmbovița ș.a., *Șantierul arheologic Trușești*, în *SCIV*, VI, 1-2, 1955, p. 183; Ion Ioniță, *op. cit.*, p. 206, fig. 15/2,6.

4, Ion Ioniță, *Așezarea de tip Sîntana de Mureș de la Iași—Fabrica de cărămizi*, în *Arheologia Moldovei VII* (sub tipar).

5 V. Palade, *Noi ateliere de lucrat piepteni din corn de cerb în secolul al IV-lea e.n. la Valea Seacă—Bîrlad*, în *Carpica*, 1969, p. 251. Cele trei cești de la fig. 4/6—8 provin din locuințele nr. 3, nr. 5 și nr. 6, sau eventual numai din locuințele nr. 3 și nr. 5; repartiția pe locuințe a ceștilor după textul publicat nu este posibilă.

6 *Ibidem*, fig. 2/4,5. Vezi și explicația de la nota 3.

7 *Ibidem*, fig. 13/3. Vezi și explicația de la nota 3.

8 R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienești din anul 1949*, în *Materiale I*, 1953, p. 282, fig. 63/1.

9 I. T. Dragomir, *Săpăturile arheologice de la Cavadinești*, în *Materiale VI*, 1959, p. 467, fig. 10/4.

10 Ion Ioniță, *Recunoașteri arheologice în regiunea satelor Pogorăști și Răușeni*, în *Arheologia Moldovei I*, 1961, p. 301, fig. 8; *idem*, *op. cit.*, în *Arheologia Moldovei IV*, 1966, p. 206, fig. 15/2,6.

11 N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, Buc., 1970, p. 214, pl. CV/5.

12 *Ibidem*, p. 198, pl. CLXXVII/13,15.

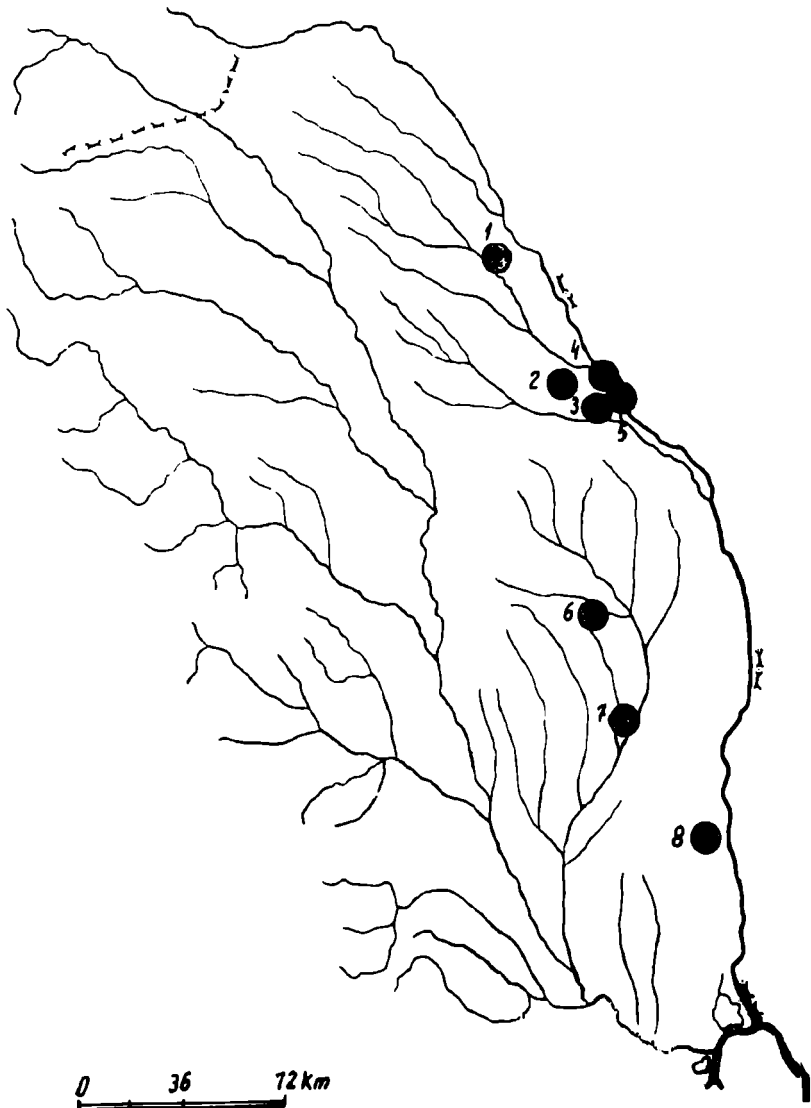

Fig. 1. Descoperiri de cești dacice în așezările culturii Sintana de Mureș din Moldova : 1 — Pogorâști ; 2 — Rediu-Tâtar ; 3 — Iași ; 4 — Dancu ; 5 — Holboca ; 6 — Poienești ; 7— Bîrlad-Valea Seacă ; 8 — Cavadinești.

de necropola de la Bogdănești (jud. Iași)¹³, pentru care ne lipsesc informațiile și pentru care nu putem oferi date exacte, nicăieri n-au fost descoperite pînă acum cești dacice în mormintele de tip Sîntana de Mureș din Moldova, nici chiar la Miorcani (jud. Botoșani)¹⁴ și Lețcani (jud. Iași)¹⁵, necropole cu număr mai mare de morminte cercetate. Avînd în vedere că ceașca dacică ap re destul de rar și în necropolele de tip Sîntana de Mureș din celelalte teritorii ale acestei culturi, teritorii care aparținuseră mai înainte populației dacice, presupunem că ea ar putea fi semnalată prin cercetările viitoare și în cimitirile din Moldova. Raritatea acestei forme de vas în morminte nu trebuie legată neapărat de numărul și locul ocupat de autohtoni între purtătorii culturii Sîntana de Mureș sau de producția din ce în ce mai slabă de ceramică lucrată cu mîna din această epocă, ci și de evoluția ritualurilor funerare. Merită amintit aici și faptul că chiar în mormintele culturii Poienești din secolele II—III e.n. ceașca dacică apare destul de rar. Prin urmare, prezența mai mare sau mai mică a vaselor de acest tip în morminte este determinat înainte de toate de obiceiurile de înmormîntare și numai după aceea de prezența mai mare sau mai mică a localnicilor pe aceste teritorii. În schimb, frecvența mai mare sau mai mică a ceștii dacice în așezări poate fi mai curînd pusă în raport direct cu numărul autohtonilor din cuprinsul lor.

Catalogul ceștilor dacice din așezările de tip Sîntana de Mureș din Moldova este încă destul de mic, dar ținînd seama de stadiul cercetărilor și mai ales de cel al publicării de materiale, el ne apare totuși semnificativ.

Cartarea descoperirilor de cești dacice pe harta Moldovei arată că cele opt așezări în care acestea au fost semnalate se situează pe văile Jijiei și Bahluiului, pe afluenții râului Bîrlad și pe valea Prutului, oarecum în zona estică a Moldovei. Deși pentru restul Moldovei încă nu avem sesizate asemenea descoperiri, aria de răspîndire a ceștii dacice în secolul al IV-lea e.n. nu poate fi limitată totuși la această zonă; actuala configurație a hărții trebuie explicată doar prin modul de repartizare de către arheologi a cercetărilor de teren din Moldova. Demn de remarcat este și faptul că așezarea de tip Sîntana de Mureș de la Pogorăști — „Ceargău”, în care a fost semnalată și o ceașcă dacică, se situează în afara arealului cunoscut al culturilor Poienești și Lipița.

Cronologia așezărilor în care au fost semnalate ceștile dacice ne apare ca o problemă mai importantă chiar decît aria lor de răspîndire, întrucît ea ar putea preciza cît de tîrziu au supraviețuit unele din tradițiile olăriei dacice lucrate cu mîna în cultura Sîntana de Mureș. Avînd în vedere acest aspect al problemei, pentru moment ne interesează mai puțin care este cea mai timpurie așezare de tip Sîntana de Mureș din Moldova în care apare ceașca dacică.

13 Pînă în prezent au fost dezvelite peste 100 morminte de înhumăție și incinerăție. Material inedit în colecțiile Muzeului de istorie „V. Părvan”—Bîrlad. Informații primite de la V. Palade.

14 Săpături 1966—1970. Material inedit în colecțiile Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol”—Iași.

15 Cătălina Bloșiu, *Sondajul din necropola de tip Sîntana de Mureș de la Lețcani-Iași*, în *Arheologia Moldovei* VI, 1969, p. 137—148, fig. 1—7; idem, *O inscripție runică descoperită în necropola din secolul al IV-lea de la Lețcani-Iași*, în *Memoria Antiquitatis* I, 1969, p. 167—180, fig. 1—4.

O cronologie a ceștilor dacice în veacul al IV-lea e.n. pe baza evoluției tipologice încă nu este posibilă, de aceea datarea lor urmează a fi făcută pe baza celorlalte materiale cu care acestea au fost găsite.

Din catalogul descoperirilor rezultă că ceașca dacică a fost semnalată în trei așezări prin cercetări de suprafață (Pogorăști, Rediu Tătar și Holboca)

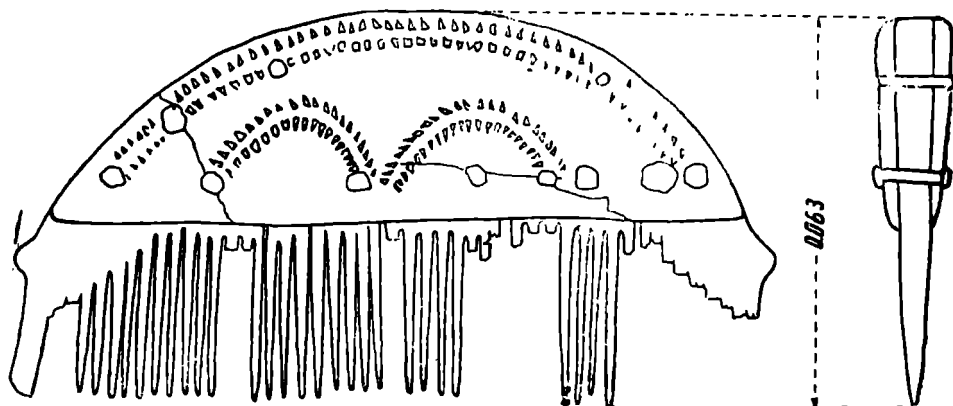

Fig. 2 Pieptene de os din locuința-atelierul nr. 5 de la Bîrlad-Valea Seacă (după V. Palade)

și în alte cinci așezări prin săpături. Fragmentul de ceașcă dacică din așezarea de la Iași — Fabrica de cărămizi a fost descoperit în strat. În ceea ce privește condițiile exacte de descoperire a exemplarelor de la Dancu și Poinesti, ele nu sînt înserate în publicațiile de pînă acum.

Exemplarele de la Bîrlad—Valea Seacă și Cavadinești au fost găsite în cuprinsul locuințelor. Cu toate că în fiecare din cele patru locuințe puteau ajunge ulterior și alte materiale din stratul arheologic, caracterul de *descoperire închisă* trebuie totuși acceptat, în anumite limite, și pentru aceste locuințe. La Cavadinești ceașca dacică a fost descoperită în cuprinsul unei locuințe de suprafață, împreună cu alte obiecte și resturi ceramice pentru care deocamdată nu avem posibilitatea să le datăm mai precis.

Săpăturile de la Bîrlad—Valea Seacă ne oferă, în schimb, pentru problema în discuție, o descoperire extrem de valoroasă. În locuința nr. 5, folosită drept atelier pentru lucrul piepteni de os, au fost descoperite 10 cești dacice (!). Tot în această locuință—atelier, în afară de materialul aflat în diferite stadii de prelucrare, au fost găsiți, ca produse finite, și patru piepteni de os. Atît ceștile, cît și pieptenii făceau parte din inventarul atelierului în momentul în care viața a fost întreruptă brusc și el a trebuit să fie părăsit. Pieptenii de os din această locuință aparțin tipului cu mîner semicircular scurt, avînd tăierea dinților terminată la capete după o linie arcuită (fig. 2). Din cronologia relativă a unor cimitire de tip Sîntana de Mureș din Muntenia și Transilvania, realizată prin metoda combinațiilor

statistice¹⁶, rezultă că, indiferent dacă este vorba de tipul de pieptene cu mâner semicircular, cu mâner în formă de clopot sau cu mâner semicircular și bază rectangulară, tăierea dinților după o linie arcuită la capetele pieptenilor este o caracteristică foarte târzie în această cultură, fiind semnalată

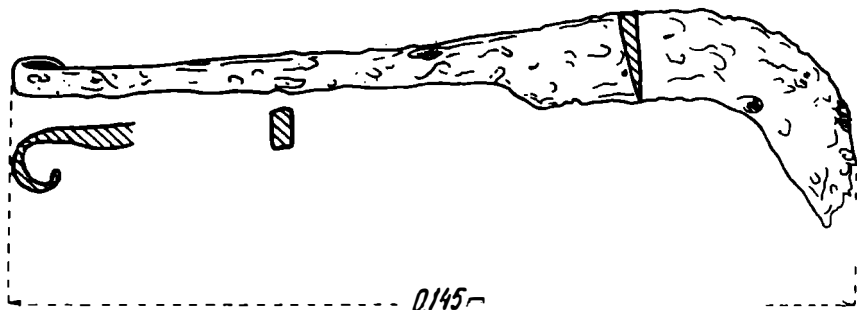

Fig. 3 Cutit de fier pentru tăiat și curățat vie din așezarea de la Lunca (jud. Galați), aparținând culturii Sîntana de Mureș

de exemplu numai în faza ultimă a unei necropole ca cele de la Căscioarele¹⁷, Independența¹⁸, Izvorul¹⁹ și Sîntana de Mureș²⁰.

Inventarul locuinței nr. 5 de la Bîrlad—Valea Seacă ne îngăduie unele constatări referitoare nu numai la continuitatea dacică în general, ca o supraviețuire a unor elemente de cultură dacică, ci la continuitatea însăși a populației dacice de-a lungul diferitelor etape ale culturii Sîntana de Mureș.

Două din ocupațiile celor care au trăit în locuința atelier nr. 5 pot fi indicate cu certitudine: prelucrarea coarnelor de cerb pentru confecționarea pieptenilor și producția casnică de olărie. Prima activitate era desfășurată foarte probabil de către un bărbat, iar cea de a doua de către o femeie. Inventarul acestei locuințe ar putea fi o indicație foarte prețioasă pentru felul în care se desfășurau diferitele activități meșteșugărești și casnice în cadrul familiei în vremea migrației popoarelor.

Originea etică a membrilor familiei din locuința-atelier nr. 5 apare ca o problemă deosebit de interesantă. Dacă producția de piepteni din os a rămas ca activitate meșteșugărească numai în seama populației care a introdus pe scară largă folosirea acestei categorii de obiecte în cultura Sîntana de Mureș, ceea ce mi se pare puțin probabil, atunci originea etnică a meșteșugului respectiv ar trebui să fie germanică. Meșteșugul de a lucra piepteni din os a putut fi pe parcurs luat și practicat și de către alte populații, de

16 Ion Ioniță, *Das Gräberfeld in Independența (Walachei). Zur relativen Chronologie und zu den Bestattungs-, Beigaben- und Trachtsitten eines Gräberfeldes der Cernjachovkultur*, Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde, Bonn, 1971. Analize de același fel au mai fost realizate și pentru cimitirele de la Spanțov, Izvorul, Tirgșor și Sîntana de Mureș.

17 B. Mitrea și C. Preda, *op. cit.*, fig. 251/12.

18 *Ibidem*, fig. 147; 150/3.

19 *Ibidem*, fig. 183/6; 196/4; 204/2.

20 István Kovács, *A maroszentannai népvándorlaskori temető*, în *Dolgozatok*, II, 2, 1912, p. 272, fig. 26.

aceea originea etnică a meșteșugarului care a lucrat piepteni din locuința—atelier nr. 5 ar putea fi tot atât de bine sarmatică sau dacică.

În domeniul olăritului, împrumuturile reciproce dintre diferitele grupe etnice care au loc în această perioadă se petrec numai în sectorul producției la roată, în care se constată o splendidă îmbinare, uneori pe același vas, între elemente de tehnică, formă și ornamentație de origine diferită. Astfel de împrumuturi n-au fost observate și în producția casnică de olărie, deși obiceiul de a lucra vase cu mâna era practicat, în virtutea vechilor tradiții, la toate populațiile din cuprinsul acestei culturi. Pornind de la această observație, ajungem în mod firesc la constatarea că cea care a lucrat cele zece cești dacice și a părăsit apoi locuința-atelier de la Bîrlad—Valea Seacă trebuie să fi fost de origine dacică. Originea etnică dacică a celei care a lucrat ceștile de la Bîrlad—Valea Seacă este mult mai sigură decât a mormintelor cu o asemenea ceașcă în inventar, întrucît în acest din urmă caz nu putem ști dacă vasul a fost lucrat de cel înmormîntat sau numai i-a fost dat de cei care l-au îngropat.

Sintetizînd observațiile făcute mai sus, se poate afirma că locuința-atelier nr. 5 de la Bîrlad—Valea Seacă, cu a sa splendidă colecție de cești dacice, constituie, cultural și etnic, un argument valoros al persistenței autohtonilor daci în Moldova pînă în ultima etapă a culturii Sîntana de Mureș.

În afară de ceașca dacică, unele din oalele lucrate cu mâna din cultura Sîntana de Mureș sînt o altă mărturie a fenomenului continuității dacice. Nu totdeauna s-a făcut însă distincție între apartenența culturală a diferitelor variante de oale cu corpul zvelt sau mai bombat și marginea evazată, care au fost puse înai mult pe seama tradiției dacice, deși prin pastă și detalii de formă și execuție, unele din ele trebuie legate de tradiția olăriei sarmatice sau germanice. Alcătuirea unui catalog complet al diferitelor categorii de oale, a căror variante tipologice ar putea indica nu numai originea culturală (dacică, sarmatică sau germanică), ci ar putea avea și o eventuală valoare cronologică sau de variantă regională, nu este încă posibilă. Menționăm totuși că această categorie de vase a fost semnalată în mai toate așezările de tip Sîntana de Mureș din Moldova cercetate prin săpături și chiar în unele identificate prin recunoașteri arheologice de suprafață. Ca o mărturie a continuității dacice, unele din aceste oale mai sînt încă decorate pe umăr cu proeminențe (Poienești, Pietriș)²¹, sau cu o linie incizată (Dodești)²². Linia în val incizată apare uneori cu aceeași funcționalitate și pe oalele din pastă zgrunțuroasă lucrate la roată (Letcani)²³, adică tocmai la categoria de vase care au înlocuit prin utilizarea lor oalele lucrate cu mâna²⁴.

În ceea ce privește ceramica din pastă fină lucrată la roată, unele variante de oale, castroane și căni ar putea fi presupuse drept tipuri autohtone. Dintre acestea remarcăm în special cana sau uloiomul cu gît cilindric și corp sferic, de dimensiuni diferite și forme variate, semnalată după cît se pare mai mult în așezările și mormintele mai timpurii ale culturii

21 R. Vulpe, *op. cit.*, p. 282, fig. 63/3; N. Zaharia, Em. Zaharia și V. Palade, *Sondajul din necropola de la începutul epocii migrațiilor de la Pietriș*, în *Materiala VIII*, 1962, p. 596, fig. 5/9.

22 Material inedit. Informații primite de la Dan Teodor.

23 Cătălina Bloșiu, *op. cit.*, în *Memoria Antiquitatis I*, 1969, p. 169, fig. 2/1.

24 Gh. Diaconu, *op. cit.*, p. 77.

Sîntana de Mureș; tipologic, cana cu gît cilindric și corp sferic va evolua destul de rapid spre tipul de cană cu gît cilindric și corp bitronconic.

Continuitatea dacică în cultura Sîntana de Mureș din Moldova nu poate fi limitată la ceramică. Cu toate acestea, un studiu aprofundat asupra așezărilor și locuințelor este aproape imposibil în stadiul de acum al cercetărilor, publicațiile privind cultura Sîntana de Mureș (sec. IV e.n.), cît și cultura dacică (Poienești și Lipița)²⁵ din secolele II-III e.n. fiind încă foarte limitate. Situația cercetărilor nu diferă prea mult în ceea ce privește riturile funerare, atît necropolele carpice, cît și cele de tip Sîntana de Mureș aflîndu-se, cu unele excepții, abia în curs de cercetare²⁶.

Ca un element mai sigur de continuitate ar putea fi amintit aici cuțitul curb de fier pentru vie (fig. 3), descoperit prin cercetări de suprafață în așezarea corespunzătoare cimitirului de tip Sîntana de Mureș de la Lunca (jud. Galați)²⁷, în măsura în care cultura viței de vie trebuie considerată drept o ocupație exclusivă a autohtonilor.

Unele similitudini între cultura Sîntana de Mureș și cultura dacică anterioară s-ar putea datora continuității, dar nu totdeauna astfel de similitudini sînt neapărat un rezultat al continuității. Astfel, poziția așezărilor de tip Sîntana de Mureș din Moldova, de-a lungul văilor, pe pante ușor înclinate, este foarte asemănătoare cu poziția așezărilor daco-carpice din secolele II-III e.n. Aceeași poziție o au însă și așezările de tip Cerneahov în toată aria de răspîndire a acestei culturi, pînă dincolo de Nipru, teritoriu pe care populația daco-carpică nu l-a locuit vreodată; poziția identică a așezărilor din cele două culturi de pe teritoriul Moldovei nu mai poate fi privită așadar ca o dovadă a continuității, ci doar ca un fenomen general al epocii. Aceste similitudini, care creează uneori iluzia unei continuități aparente, subliniază poate cel mai mult necesitatea ca problema populației băștinașe din veacul al IV-lea e.n. să fie rezolvată numai pe baza unei analize amănunțite a așezărilor și necropolilor cercetate, precum și a diferitelor categorii de obiecte și fenomene semnalate în cuprinsul acestora. Această analiză cere însă publicarea exactă, integrală și prealabilă a întregului material existent.

LES ÉLÉMENTS AUTOCHTONES DANS LA CIVILISATION SÎNTANA DE MUREȘ (IV-e SIÈCLE N. É.) EN MOLDAVIE

R é s u m é

Dans cet article l'auteur discute la présence d'éléments autochtones daces dans la civilisation Sîntana de Mureș en Moldavie, en se basant surtout sur la découverts de tasses daces dans les établissements de cette civilisation. Dans la région de l'ouest de la Moldavie, zone dans laquelle jusqu'à présent ont été

25 Nici una din așezările culturii Poienești sau de tip Sîntana de Mureș n-a fost cercetată prin săpături de mai mare amploare. De asemenea, nici rezultatele săpăturilor deja efectuate n-au fost publicate integral.

26 Din necropolele carpice mai mari (Poienești, Moldovenii-Gabăra, Pădureni, Bărboasa, Văleni), doar cea de la Poienești a fost publicată integral, iar din cele de tip Sîntana de Mureș (Bogdănești, Lunca, Miorcani, Lețoani) nici una.

27 Material inedit în colecțiile Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol”—Iași.

effectuées seulement des fouilles superficielles dans les établissements et les cimetières appartenant à la civilisation Sîntana Mureș, des vases de ce type n'ont pas été encore signalés. L'auteur estime toutefois que de pareils vases pourraient être découverts à l'occasion de recherches future.

En se fondant sur la chronologie relative de certains cimetières du type Sîntana de Mureș de la Valachie et de la Transylvanie, réalisée par la méthode des combinaisons statistiques, l'auteur arrive à la conclusion que le peigne de l'habitation — atelier no 5 de Bîrlad-Valea Seacă (fig. 2) appartient à une phase assez tardive de la civilisation Sîntana de Mureș. Il résulte de la découverte de ce peigne et de dix (!) tasses dâces dans la même habitation que les éléments autochtones dâces se sont maintenus jusqu'aux phases tardives de la civilisation Sîntana de Mureș en Moldavie.

L'auteur mentionne également un couteau en fer pour la taille et la greffe de la vigne, comme un élément témoignant la continuité de la population autochtone (fig. 3).

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Tasses dâces découvertes dans les établissements de la civilisation Sîntana de Mureș en Moldavie : 1 — Pogorâști ; 2 — REDIU TĂTAR ; 3 — Iași ; 4 — Dancu ; 5 — Holboca ; 6 — Poieniști ; 7 — Bîrlad—Valea Seacă ; 8 — Cavadinești.
- Fig. 2. — Peigne en os de l'habitation — atelier no 5 de Bîrlad—Valea Seacă (après V. Palade).
- Fig. 3. — Couteau en fer pour la taille et la greffe de la vigne de l'établissement de Lunca (dép. Galați), appartenant à la civilisation Sîntana de Mureș.